

Sarah Smeds takketale til Bent Melchior Prisen 2024

Kære Priskomité. Kære alle jer. Tusinde tak for denne pris – for denne fantastiske hædning. TAK!

Jeg har måttet knibe mig selv i armen for at forstå, at jeg (!) er modtager af denne ærefulde pris givet i et så betydningsfuldt menneskes navn – og fra en forening, et initiativ, en tænkemåde, som jeg henter så megen inspiration fra – Wauw!

At jeg står her i disse smukke rammer, som føles ret vilde, når man nu selv arbejder i en fattiggård, ja, så er det forsat nærmest ubegribeligt for mig.

For jeg er jo bare mig! Jeg finder min inspiration hos bl.a. jer, som er samlet her. Jeg lærer ved at lytte til jer. Jeg finder min styrke ved at spejle mig i jeres.

For intet menneske er jo en ø.

Det ér i det medmenneskelige fællesskab, at forståelsen, forandringskraften, handlekraften og sammenhængskraften næres!

Også for mig.

Derfor er denne pris lige som meget en hædning af alle de mennesker, som igennem årene har bidraget med vidnesbyrd, refleksioner og med faglighed i Danmarks Forsorgsmuseums indsats for at sikre disse betydningsfulde brikker i det historiske puslespil, som udgør vores velfærdssamfunds kulturarv.

Når det så er sagt, så skal det ingen hemmelighed være, at jeg kan mærke min personlige stolthed bruse ret så kraftigt i mine årer lige nu.

Med mine kære piger, mand og mor og med så mange, som jeg sætter så højt forsamlet, så føles det som et ganske mageløst øjeblik.

Jeg tror faktisk, at du Özlem helt uden at vide det, har haft en finger med i spillet ift. at lægge et kim i min måde at bedrive 'museumsaktivisme' på

For kort tid efter at jeg begyndte på museet, fulgte jeg med i den måde, som du engagerede dig i kampen for at få folk til forstå, at fattigdom i Danmark ikke kun hører fortiden til. Det var en ubekvem offentlig debat. Men du satte den på dagsordenen. Du inviterede til dialog. Med dem du var uenig med – og med dem, som det handlede om.

Og jeg blev inspireret, og jeg gør mig forsat umage med at bidrage med mit for at sikre, at vi som samfund ikke lukker øjnene, men taler om det ubekvemme. Både i historien og i nutiden.

Gøre mit for at stille skarpt på velfærdssamfundets hjælp til og syn på mennesker i udsatte positioner. Både når der er tale om glansbilleder, der skulle nuanceres, eller mørkekapitler, som skal afdækkes.

For vi må og skal forsat sikre denne slags samtaler – hvor ubekvemme de end kan føles ift. fx gældende forestillinger om, at i Danmark sulter ingen da. Om, at alle er sikret den hjælp, de har brug for og ret til. Om at vi altid holder sikkerhedsnettet under vores mest udsatte medborgere i Danmark

Nej – virkeligheden er, at vi selv i Danmark også kan svigte og stigmatisere.

Men vi kan også række hånden ud, gribe og rumme.

Og dette bringer mig frem til den klump jeg fik i halsen, da jeg fik nyheden om, at jeg skulle modtage en pris stiftet i selveste Bent Melchior's navn.

For i kraft af den historie, han bar med sig, i kraft af det respektindgydende mod, kampgejsten og den empati, som Bent Melchior, æret være hans minde, var bannerfører for, har og vil fortsat været en energigivende inspirationskilde for mig. Med ønsket om at være i øjenhøjde, med et glimt i øjet og et varmt smil parat. Som ildsjæl. Som aktivist. Som humanist. Som optimist. Som medmenneske.

Glimt i øjet og et varmt smil havde min ven Richardt Åmand, æret være hans minde, ufattelig nok også. Han var børnehjemsbarn, offer for overgreb og svigt, vagabond, aktivist, poet og alt mulig andet.

Richardt skrev for år tilbage digtet "ODE FRA EN HJEMLØS"

*Jeg er ikke længere hel
men stykvis og delt
Jeg hører muligvis stemmer
men stemmerne hører ikke mig
Jeg misbruger muligvis
men føler mig misbrugt og forladt
Jeg har vænnet mig til kulde og sult
Men ikke til bortvendte kolde øjne
Jeg har brug for at blive holdt ud og holdt af
Ikke blive skamfuldt gemt væk
Du siger, at du vil hjælpe mig
Men du tager
Min stolthed
Mit selvværd
Min moral og etik
Min kærlighed
Min sorg
Min barnetro
Måske du har slået alle mine følelser ihjel
Men jeg vil leve
Høres og ses
Ikke længere være stykvis og delt*

Dette digt er en etisk rettesnor for mig. Om betydningen af værdighed, lydhørhed og empati i mødet mellem mennesker. Om det så er på gaden, på et sagsbehandlerkontor, eller på et museum.

Og vi har på museet gennem årene mødt og talt med hundredvis af mennesker, der modigt og ærligt deler deres ofte svære minder fra fx børnehjem, en anstalt eller fra et gadeliv med os.

Når vi spørger dem, hvorfor de vælger at se tilbage – genbesøge det, som ofte har været SÅ svært, falder svarene oftest sådan her:

Fordi det at sætte ord på det tunge letter indeni. Fordi de gerne vil skabe indsigt i, hvordan det er og var. Fordi de gerne vil bidrage til forandring.

Og på den måde ser jeg dem, som en form for historiske brobyggere.

På Danmarks Forsorgsmuseum gør vi os umage med at bygge broer mellem fortid og nutid. Hvordan var vilkårene for mennesker, der var udsatte og anbragt uden for hjemmet før? Hvordan er det i dag?

Vi bygger også broer mellem følte og faglige oplevelser. Hvordan var det at bo på et forsorghjem eller et børnehjem? Hvor er det i dag? Og hvordan har det været at arbejde indenfor forsorgen tilbage i tid eller i dag.

Vi bygger bro mellem politiske "synsninger" og personlige erfaringer. Det er ganske særligt at bevidne en samtale mellem en person, som har holdninger til, hvordan udsathed kan bekæmpes, men ingen personlige erfaringer, og en person som har udsathed som et levevilkår, men ingen magt har til at forandre.

Og vi skal bygge mange flere broer – og denne pris bringer ved til den indignation, der brænder inden i mig med ønsket om, om vi dog ikke kan gøre det lidt bedre både i dag og for fremtiden?

Især for og i samarbejde MED de af vores medmennesker, som ellers sjældent ikke bliver set, hørt, anerkendt eller forstået.

Dét, at bygge broer mellem forsorgens fortid og samtid er "ind til kernen" det betydningsfulde på museet. For bygges broerne ikke, så forstår vi ikke. Og forstår vi ikke, så opstår der afstand. Og i afstanden næres fordommene. Der trives stigmatiseringen. Der flourer historieløsheden.

Og historieløshed løber mig koldt ned ad ryggen – især når den viser sig hos mennesker med magt!

At modtage denne pris gør mig dog varmt om hjertet, og prisen giver mig en solid dosis ekstra kampgejst.

Med den i ryggen, vil jeg forsat insistere på, at vi ikke kun skal tale om det er vi bryster os af, men også det vi gjorde og gør fejl.

At dialogen om uret og svigt skal og må tages.

At vi skal lytte til og samarbejde med de mennesker, der ved hvad det hele handler om!

At vi med værdige og respektfulde indsatser nænsomt skal flytte vores medmennesker i udsatte positioner væk fra det der sted, som nogle kalder "på kanten af samfundet" – det sted ved jeg ikke engang hvor er. Nej, skal vi ikke i stedet for slutte menneskekærlig ring om dem og bringe dem ind i vores midte? Sådant at det ikke er de af os, der oplever livsomvæltende kriser, samtidig er dem, der placeres udenfor for fællesskabet?

For når alt kommer til alt, så har jeg erfaret, at "de andre", "de udsatte" – de er del af "os". Det kan bare være så pokkers ubehageligt at tænke på, at det også kunne ske for os. Den der eksklusion. For er der egentlig nogle af os, som kan sige sig fri for at have gjort sig erfaringer med f.eks. en graviditet, der ikke lige var planlagt? Med en skilsmisse man ikke tror, man kan komme over? Med arbejdsløshed? Med alkoholisme? Med psykisk sygdom? Med svære tab af nære og kære, man tænker man aldrig kommer over? Med sygdom der truer ens fremtidsdrømme? Med svigt – egne eller andres?

Så kunne vi ikke i stedet gøre os umage med for at tale om et "os", om et "vi" og meget mindre om "de andre" og "de udsatte"?

For ord sætter spor. Og jeg tror på, at en af grundstenene til en mere værdig forsorgsindsats lægges, når vi som samfund bevidstgør os om de ord, som vi bruger. Om deres magt. Og om hvordan de opleves og føles af dem, som de er rettet mod.

For er der nogle af jer, der i dag ville bryde sig om at benytte ord som "minusindivider", "uværdige", "asociale", "undermålere", "afvigere", "defekte" eller "uduelige"? Ville I synes om, at de blev brugt på jer?

Går vi blot 80-100 år tilbage var det ord, som flittigt brugt i offentlige samtaler – sågar på folketingets talerstol.

Vi må stræbe efter at skabe mere respektfulde samfunds-fællesskaber.

Fællesskaber er som åndehuller er medmenneskelighed – og sådanne åndehuller har vi desperat brug for i denne tid.

Jeg runder af i håbets tegn – for som nævnt betragter jeg jo både mig selv om aktivist OG optimist! Forleden spurgte jeg Line Andreasen, næstforkvinde i De Anbragtes Vilkår og ansat som formidler på museet om, hvad hun egentlig synes, at det er, at vi skaber sammen. Hun svarede:

"Vores samarbejde handler først og fremmest om en grundlæggende tryghed og tillid til hinandens væsen og derefter kompetencer. At jeg kan være mig, med alt hvad det indebærer, og at vi kan have en åben og ærlig snak. Og selvom historien og rammerne vi står i, er barske, så skaber vi alligevel en følelse af håb – sammen."

Line, - du har ret. Det er det vi skaber – sammen tale med og lytte til hinanden og ved at lade os inspirere.

I har alle inspireret mig i aften.

Og endnu engang af hele mit hjerte tak!